

tradicions

Marrecs, amunt

Els castellers de Salt ja són «colla de nou»

El dia 16 de novembre del 2010, una comissió de la UNESCO va decidir incloure els castells de Catalunya a la llista representativa del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat. La declaració assenyalava que els castells de Catalunya «són percebuts pels catalans com a part integrant de la seva identitat cultural, transmesa de generació en generació, i proporcionen un sentit de continuïtat, cohesió social i solidaritat». Aquest alt reconeixement al treball i al coratge de tota la gent de les colles castelleres reforça l'atenció envers una cultura popular i tradicional arrelada, viva i immersa en un creixement esplèndid.

JORDI DALMAU > Text i fotos

Els castells venen de lluny

Sembla que l'enginy espectacular dels castells humans va començar a València, al segle XVIII, però en aquella època només s'enlairava una persona. L'afició va traspasar l'Ebre i s'instal·là bé al Camp de Tarragona. L'any 1801, a Valls, s'enregistra una colla castellera.

A finals del XIX s'havien realitzat castells de nou pisos. Després va venir un temps en què van *passar de moda*, i ja es va empalmar amb l'estroncament cultural que va produir la Guerra Civil espanyola i la llarga postguerra. Els historiadors del món casteller marquen la dècada dels setanta com la «recuperació del carrer»: les colles

>> *El color blau Ter és estimat a la plaça del Vi.*

castelleres van augmentar, i l'any 1979 els castellers de Terrassa van incorporar dones al món casteller. A partir dels anys noranta ja es parla del «millor moment», amb realitats espectaculars. Ara som aquí. El món casteller desvetlla iniciatives arreu del món: hi ha colles castelleres a Xile, el Brasil, la Xina, els Estats Units, el Canadà, França, el Regne Unit, Mèxic, l'Argentina i Austràlia.

La Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya ha enregistrat aquest 2017 una nova entrada, els Xiquets de Montblanc, que és la número 100, una xifra indicadora del volum d'un voluntariat sòlid, amb tècnica i esforç.

Una plaça amb actuació castellera és una olla de pressió en el seu millor

moment d'ebullició. Places i calendaris de Catalunya marquen un seguit d'admiracions, estímuls, reptes, èxits o intents, alegria, festa. A Girona aquest marc és la plaça del Vi, per les Fires de Sant Narcís. Allà, l'any 1996, uns espectadors emocionats que miraven aquells castells tan singulars van tenir el pressentiment que en aquell moment s'estava creant una colla castellera i, en arribar a Salt, van parlar-ne a uns amics i l'engrescament ja va quedar encarrilat. Per donar consistència a la idea, van buscar l'assessorament degut.

D'allò ja fa vint-i-un anys i recorden el guiatge rebut dels seus col·legues de Reus i Terrassa i, molt especialment, de Jordi Domingo. El nom que van donar a la colla, Marrecs, entronca amb

>> A l'esquerra, carregat i descarregat el 3 de 9. Salt, 23 de juliol 2017.

>> A la dreta, el El pilar de 4 dels Marrecs pujant les escales de la catedral.

la tradició catalana de posar noms populars i entranyables a les colles; una mostra: Xiquets, Minyons, Sagals, Picapolls, Vaillets, Xicots, Brivalls, entre molts altres. Pels resultats ja es veu que aquells ensenyaments van donar bon fruit, perquè la trajectòria dels Marrecs de Salt és, senzillament, brillant. A la plaça del Vi, de Girona, una placa de bronze recorda un gran moment: «En aquesta plaça els Marrecs de Salt van descarregar el quatre de vuit i van carregar el tres de vuit per primera vegada a la seva història, 28 d'octubre de 2001».

Però la fita més memorable fins ara porta data recent, del 23 de juliol de 2017: a la plaça de Lluís Companys, de Salt, els Marrecs van aconseguir carregar i descarregar un castell de 3 de 9, amb folre, castell de grans dificultats tècniques, que els representa un èxit importantíssim per la seva història, augmentat encara perquè ho van poder fer a Salt, a casa seva, compartit tot amb un públic familiar mereixedor d'haver contemplat la gesta. El 3 de 9 l'han repetit per Fires de Girona, a la ja carismàtica plaça del Vi.

Monument a la diversitat

Sebastià Morató és el president de la colla Marrecs de Salt. Ara tenen 350 socis, entre actius que fan els castells i simpatitzants, col·laboradors. Un castell és una mostra viva d'acolliment, voluntat, enginy, constància, tot conjuntat. Més que una suma és una multiplicació d'esforços: la participació personal es fon en l'obtenció d'un resultat que serà col·lectiu o no serà.

La voluntat participativa és el primer gran motiu. Un casteller del grup de la *pinya* explica que ja sap que per la seva complexió física ell no podrà aspirar mai a anar més amunt, perquè hauria d'haver practicat una disciplina d'alimentació i gimnàstica, i no ho va fer. Té ben assumit el seu servei a la pinya i està content de fer-ho, sense pensar en els pisos de dalt.

La primera observació mirant una colla castellera és la seva diversitat humana d'edats, personalitats, procedències, idiomes. Aquí rau la singularitat del projecte: tothom hi aporta un grau de compromís,

>> *Una de les acostumades celebracions dels Marrecs a Girona.*

especialment amb l'assistència continuada als constants assaigs, i el projecte atorga a cadascú un lloc de confiança. Una colla castellera és un univers.

Qüestió de tècnica precisa

En una jornada castellera hi flota alegria, esperança i espectacle. Fixant-hi més, hi endevines que els protagonistes poden afrontar situacions que responen a una tècnica molt treballada, de consistència. Iruna Rigau és la cap de colla dels Marrecs de Salt, i dins la colla ja havia sigut cap de canalla. Ella parla de l'exigència i la constància que es necessita, dels assaigs, i també del plantejament i l'estudi de cada casteller quant a estatura i altres característiques físiques a l'hora de pensar l'estructura de cada castell, i quant a la disponibilitat personal en el dia a dia. Ser cap de colla significa

infondre confiança i seguretat i exercir un lideratge especial, assumir el coratge i el convenciment de l'èxit ben participat. Iruna Rigau compta amb un equip tècnic per prendre decisions i emprendre nous projectes. Després de l'èxit del castell de nou ens explica que aquest treball es va començar a idear ara fa quatre anys. Tot projecte nou requereix un estudi seriós i un augment del nombre de castellers.

La canalla mana molt

Quan un castell s'ha carregat, la canalla ofereix la seva millor imatge. Els Marrecs de Salt tenen trenta nens i nenes a la colla, d'entre quatre i tretze anys. Un dia o altre, a tota jornada castellera, pot succeir que quan l'inxaneta ja és a dalt no acaba de fer el pas final (que és traspasar l'acotxador col·locant un peu a cada banda); per la causa que sigui no ho fa, i el castell no es considera carregat o realitzat. És

>> Assaig de pinya i folre, tota una fortalesa.

el moment del gran respecte. Ningú l'ha renyar, la canalla mana. Aquesta és la grandesa del món dels castellers. Els nens i les nenes són persones en creixement, no són robots.

La cap de canalla dels Marrecs actual és Marta Masó, de reconeguda experiència, perquè va entrar a la colla com a enxaneta, als set anys, i ha anat passant per diferents pisos. Explica que el treball educatiu que es fa amb aquests nens i nenes és un objectiu primordial. Juntament amb l'aprenentatge tècnic i pràctic,

tan visible, hi ha el propòsit de crear amistat, companyonia, d'establir vincles i confiança entre ells. Amb aquesta idea fonamental la colla de canalla dels Marrecs celebra festes i trobades, fins i tot colònies: uns dies de juliol de 2017 han fet unes convivències, que han anomenat Stage Tècnic, a Sant Privat d'en Bas, a la Garrotxa, que han resultat uns dies d'experiència molt profitosa.

La canalla té un paper molt visible quan s'aixeca un pilar de quatre. Els Marrecs de Salt n'han fet una creació

>> La canalla dels Marrecs de Salt. La formen trenta nens i nenes.

pròpia i molt esperada pel gran públic: dins les Fires de Sant Narcís alcen un pilar de quatre i el fan pujar per l'escalinata de la catedral de Girona. L'acotxador (que és el que va a sota l'enxaneta) té quatre anys.

Gralles i grallers

La gralla té poder de convocatòria en la cultura popular i tradicional. Castells, gegants, dansa catalana, tothom es refia de la sonoritat i l'estridència de les gralles i els tabals. Cada colla de castellers té els seus propis grallers, que poden ser dos o tres, o una dotzena, com el cas dels Marrecs de Salt. La gralla és un instrument antic que, després d'èpoques ensopides, amb els castells ha recuperat la vitalitat. Els grallers dels Marrecs estan a l'altura dels seus castells. Els tocs tenen un ritual: el toc d'entrada a la plaça és la tonada d'arribada. El toc de castell sona quan s'aixeca el castell i té un inici determinat segons el castell: si és de 7, les gralles comencen a tocar quan pugen els terços; si és de 8, el

>> Pràctica i estudi d'un castell difícil.

>> Des de les edats més primerenques cal tècnica i coratge.

toc comença als quarts, i si és de 9, les gralles toquen a partir dels cinquens. El toc d'aleta sona quan l'enxaneta saluda, quan fa l'aleta. I el toc de baixada, mentre el castell es descarrega. Al final de la festa els grallers fan el toc de vermut. Les partitures tenen un origen remot, per la zona de Valls, i amb el temps i la creació artística cada colla hi posa matisos i ritmes. Joan Utges és responsable dels grallers dels Marrecs i ens ensenya la diversitat que tenen les gralles, amb sonoritats diverses. Sempre que és possible els grallers incorporen gent molt jove a la colla, com fan els castellers. La canalla és una garantia sòlida de futur.

Ara podrien sonar les gralles, fent un toc de final de trobada amb els Marrecs de Salt, i amb el record que va dedicar als castellers de Catalunya el poeta Josep Anselm Clavé: «Quina gatzara, quina delícia, quan fan *alarde* de llur perícia: força, equilibri, valor i seny».

Jordi Dalmau

